

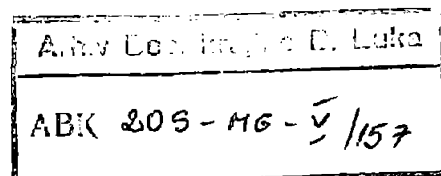
ARHIV BOSANSKE KRAJINE
BANJA LUKA

TADIĆ SIMO :

"OBLASNA PARTIJSKA KONFERENCIJA U SKENDER VAKUFU I VOJNO
POLITIČKE PRILIKE NA PODRUČJU DRVARA "

L e g e n d a :

- 22 stranice autoriziranog i mašinom otkucanog teksta;
- sjećanja notirana u Arhivu 27.oktobra 1975.godine;
- SADRŽAJ SJEĆANJA: vojnopolitičke prilike na području Drvara do februara 1942.godine; odlazak preko Mrkonjić Grada za Skender Vakuf na Oblasnu partijsku konferenciju; Konferencija i njen tok u Skender Vakufu i Bočcu; povratak na područje Drvara i događaji u susretu sa Vrblijanskom četom;
- sjećanje notirano u četiri istovjetna primjerka; original dostavljen Savezu boraca u Bos.Petrovcu za izdavanje monografije (definitivan tekst), dva primjerka pohranjena u Arhivu Bos.Krajine, a jedan kod autora.-

OBLASNA PARTIJSKA KONFERENCIJA U SKENDER VAKUFU I VOJNO POLITIČKE PRILIKE NA PODRUČJU DRVARA

1. Vojne politička situacija na drvarskom području pred Konferenciju u Skender Vakufu

Prema već ranije utvrđenim njemačke italijanskim aranžmanima o podjeli interesnih sfera na teritoriji Jugoslavije, čija je linija presjecala područje Bosanske Krajine, italijanska divizija "Sasari" iz Križeva i XXVI puk divizije "Bergamo" krenuli su 10. septembra 1941. godine preko Bosanskog Grahova na Drvar. Ovom pokretu italijanskih trupa prethodila je "legalizacija" u fermi "sporazuma" od 26. avgusta sa kvislinškim poglavnikom tzv. NDH. Musolinijevе trupe pešle su tako na zaposjedanje Drvara i ostalih mjesta tog područja.

Mada su italijanske trupe bile moderne naoružane sa najsavremenijem vojnom tehnikom i imale višestruku vojnu pomoć u ljudstvu, partizanske snage su im se uspješno suprotstavljale punih 15 dana sve dok četnici nisu preko gorskog masiva Bebare i Ulice prevele jače italijanske formacije iza leđa naših jedinica. Zahvaljujući ovoj izdaji jedinice divizije "Sasari" ulaze u Drvar 25. septembra 1941. godine, a do sredine idućeg mjeseca uspostavljaju svoje posade i u drugim mjestima.

Još prije dolaska italijanskih vojnih jedinica počele se osjećati dejstva fašističke propagande na širem području, koja je nastojala da ubere moralne i političke peene prevashodne u redovima srpskog življa, obilato se koristeći efektima ustaških zvjerstava kao svojim propagandnim sredstvom. Intenzivno se propagiralo da Italijani

ne dolaze kao okupateri, već kao dobro organizirana vojska koja će obezbjeđiti red, mir, sigurnost imovine i života, a posebno pružati političku, vojnu i moralnu zaštitu stanovništvu srpske nacionalnosti. Prepagirale se da Italijani dolaze kao, maltene, osloboditelji koji će "osigurati spas Srbima od ustaške strahovlade".

Italijani su vršili moralne političke pripreme za svoj dolazak stvarajući neposrednu vezu sa velikosrpskim nacionalistima iz redova bivših trgovaca, političara, pepeva i državnih službenika. U celo italijanske prepagande u punem su se obimu uključili demađi velikosrpski nacionalisti, koji su u desluhu sa svojim naredbodavcima razvijali monarchističku prepagandu. Italijanima prepaganda u korist kralja Petra II nije smetala uz uslov prihvatanja čina okupacije od strane fašističke Italije, odnosno režima koji okupateri uspostavljaju. Osim toga, znatnu ulogu imale su i ekenomske činjenice u redovima onih koji su svoj trgovački ili drugi imovinski interes željeli ostvariti ili sačuvati pod zaštitom i ekvilijem okupaterske italijanske vlasti.

U razmatranju cjelokupne političke i vojne konstelacije prije dolaska italijanskih vojnih jedinica ne treba izgubiti iz vida činjenicu da su Italijani budno pratili zbivanja na cijelom ustaničkom području i da je sam čin pokreta trupa uslijedio nakon serije izvršenih priprema, u kojima je znatna uloga data političke prepagandnom dejstvu u redovima srpskih nacionalista. Pojačanom prepagandnom djelovanju, naročito u toku septembra mjeseca i dalje, prethodili su neki raniji kontakti, o čemu posebno svjedoči prisutnost italijanskog peručnika na željezničkoj stanici u Drvaru u toku našeg napada i oslobodjenja grada 27. jula 1941. godine. U svakom slučaju, on je bio neka vrste vojne prethodnice koja je politički, ideološki i vojno pripremala teren jer je cijelo područje pripadalo interesnoj sferi italijanskog okupatora. Sam njegov boravak u Drvaru ima je svoju pozadinu i posljedice u svemu onome što će se kasnije na tom području očitovati.

Arhiv Bos. Krajine II. Loka

ABK 205-MG-V/157

Kasnije će vjerovatno istoričari doći do dokumentacije koja će rasvijetliti, na bazi arhivske građe, cijeli taj sklop izravnih i posredovanih veza i odnosa italijanske obavještajne službe i vojske sa demačim srpskim nacionalistima. Geneza te saradnje u svim detaljima se može se još osvijetliti, ali je već tada bile znane na koje su se ^{faktore} snage italijanske okupatorske snage oslanjale, kao i koja su lica postala predužna ruka neprijateljskog djelovanja: pop Djujić prema Tiškevcu i Bes. Grahevu, Brane Begunović na terenu Drvara i Bes. Graheva (1), Mane Rokvić i Ilija Desnica na području Drvara .(2)

(1) Brane Begunović nalazio se do dolaska Italijana u Drvaru. Po njihovu dolasku u Drvar, uz njihovu podršku i izravnu pomoć odlazi na područje Bes. Graheva, gdje u sprezi sa popom Djujićem radi na fermiranju četničkih jedinica. On je postao idejni nosilac četničke propagande. Budući da njegove propagiranje četništva nije postizalo zapaženije efekte na području Drvara, uz saglasnost italijanske komande odlazi na područje Bes. Graheva gdje nastavlja svoje djelovanje.

(2) Mane Rokvić bio je učesnik narednog ustanka od prvog dana i bio komandir jedne petrovačke čete. Bio je lično hrabar čovjek, ali izuzetno tašt i hvalisev. Sve zasluge čete, koja je djelovala na pravcu prema Bes. Petrovcu i Bihaću, pripisivao je lično sebi. Na taj je način stvarao legendu o sebi, svojoj veličini i zaslugama. Vješto je lansirao i dezirao vijesti o "svojim" podvizima, čemu je nasjoo i naš partizanski list "Gerilac", koji je izlazio u Drvaru, a rasturao se na širokom području Bes. Krajine i Like. U listu "Gerilac" o njemu se pisalo kao heroju.

Svoje prave lice Mane Rokvić pokazao je po dolasku Italijana u Drvar, kada im se priključio smatrajući da će pod patronatom italijanske vlasti moći da zadovolji svoje nezajažljive ambicije, stoji moć i slavu. Od tada on aktivno radi pod okriljem okupatora na okupljanju srpskih nacionalista. Smatrao je da će legendu o svojoj vlastitoj veličini moći da iskoristi za obrazovanje većih četničkih jedinica, ali se u tome prevario jer je na području Drvara mogao da okupi oko sebe jedne petnaestak istomišljenika, uglavnom iz tzv. čaršije i periferije grada.

Ilija Desnica bio je vodnik u Prvoj drvarskoj četi u ustaničkim danima 1941. godine. U borbama iskazao se kao veoma hrabar borac. Prije rata radio je kao službenik "Šipada", rukovodilac Konzuma firme u Drvaru. Dva do tri dana poslije ulaska italijanske vojske u Drvar otišao je zajedno sa Manom Rokvićem i Vladom Meračem da se stavi u službu okupatoru. Ilija je bio veoma inteligentan, analitičan, energičan i veoma autoritativan (s obzirom na ranija poznanstva i ulogu). Zbog toga bio je veoma opasan za Pokret, što je zaključila i drvarska partijska organizacija. Ubio ga je Nikola Trikić jer je njegove djelatnosti i ideološke djelovanje bile veoma štetne.

Međutim, djelovanje ovih ljudi nije imale nekeg zapaženijeg odjeka na drvarskom području jer ni partizanske jedinice ni nared nisu nasjeli italijanske četničkoj prepagandi. Neprijatelj i njegovi saradnici radi da bi rasturili ustaničke jedinice i pozivaju Srbe da se vrate svojim kućama dajući uvjerenja da će im pružati zaštitu i osiguravati red i mir.

Ipak, i pred svega što je objektivno uticalo na vojne političku situaciju na cijelom širem području, subjektivni činioci uticali su da nastupi period neke vrste vojnog zatišja u organizovanoj borbi sa Italijanima, neka vrsta krizne situacije u oružanoj borbi. Na određeni način vješto smišljena i dobro pripremljena i organizovana italijanska prepaganda imala je svoje edraze u vojnoj pasivnosti naših jedinica, koje se iz bile kojeg razloga nisu snašle u zatečenoj i nastaloj situaciji. Pred toga, postojao je izvjesni oportunizam prema klasnom i vojno političkom neprijatelju očitevan u prenaglašavanju njegovog vojnog potencijala.

Ogromne neprijateljske vojne snage sa mećnom tehnikom stacionirale su se u Drvaru, gdje je bila i komanda divizije "Sasari". Manje garnizone posade bile su u ostalim mjestima. Ta je činjenica korišćena za prepagandu da se u sukobu protiv višestruke nadmoćnijeg neprijatelja može doživjeti vojni fiasco, a da će u takvim slučajevima dolaziti do represalija prema stanovništvu. Vješto zamišljena i sprovedjena prepaganda operisala je i sa naglašavanjem da u zimskom periodu predstavlja poseban i nerješiv problem obrinjavanja izbjeglog stanovništva u slučajevima vojničkih akcija prema Italijanima.

Partizanske jedinice nalazile su se u nekoj vrsti iščekivanja. Neučestvovanje u borbama imale je moralno političke efekte jer se prestale vojnički živjeti u Druge-zaglavičkoj i Trećej-kameničkoj četi. Slično stanje bile je i na području Bos. Graheva.

Druge-zaglavička četa nije se pavela za svojim komandire Vladom Moračem. Poslije njegove izdaje i prelaska na stranu Italijana, četa je ostala na svom području, ali se

... B. Luke

ABK 209-146-V/157

pasivizirala. Većnih akcija nije bilo i u njenim je redovima došlo do izvjesne dezorganizacije.

U sličnom stanju dezorganizacije nalazila se i Treća-kamenička četa. Međutim, takve stanje, jedna vrsta šeka, i u jednoj i u drugoj četi nije dugo trajale zahvaljujući djelovanju Partije, odnosno partijskih i skejevskih organizacija. Čete su se brzo sredile i organizacijske učvrstile. Djelovanje komunističke učvršćavale je berbeni moral u četama. Mađe su se nalazile u iščekivanju direktiva u pogledu obračuna sa Italijanima, vojnički nisu sjedile skrštenih ruku jer su stupale u berbu sa grupom četnika Mane Rekevića u svim njegovim izletima u pljačku sela. Uvijek su ga vojnički prisiljavale da se povuče.

Prva četa, drvarske-šipovljanska, nije prolazila kroz spomenute krizne situacije kao Druga i Treća četa. Ona je ostala kompaktna kroz cijeli taj period nikako ne prekidajući vojne akcije. Međutim, nije učestvovala u berbama na području Drvara, već oko Sanskog Mosta, Bosanske Krupe i Bosanskog Novog. Na područje Drvara četa se vratila u vrijeme kada su već izvršene vojne i moralne političke pripreme za berbu protiv Italijana, kako u redovima partizanskih jedinica, tako i među stanovništvom.

Budući da je bila jaka zima i prilične višak snijeg, italijanske jedinice skoro su se potpuno zatvorile u Drvaru i skoro da i nisu pravile vojne izlete van uskog područja grada. Zbog toga nije ni bilo prilika za berbu protiv njih, a garnizon je bio odviše jak da bi se moglo pomišljati na osvajanje grada. Bile je tu i tamo manjih izlazaka Italijana, ali u samu neposrednu okolinu Drvara. Dalje se nisu osuđivali da idu jer su i sami postali svjesni činjenice da su partizanske jedinice spremne ne samo da ih dočekaju, već da ih i napadaju. Preko svojih doušnika bili su obavješteni da je njihova prepaganda pretrpjela poraz, da je zbog našeg uticaja na nared njihov prepagandni efekat anuliran ne samo među partizanskim jedinicama nego i u narodu.

U jedinicama radile se na jačanju berbenog morala i berbene getevesti tako da je bila stvorena atmosfera predstojećeg skoketa sa okupatorskim snagama. Moral-

Arhiv Doc. Kraljino D. Luka

ABK 209-146-5/157

ne politički rad, šta više, intenzivirao se i u jedinicama i u pozadini. Političkom radu u naredu posvećena je posebna pažnja i rezultati su se svuda osjećali. Vejnički život četa i njihova organiziranost uticali su na raspeloženje naređa, ali je u svemu tome ipak presudni uticaj imale djelovanje Partije.

Još mnoge ranije bila je razvijena propaganda ne pasivne rezistencije, već aktivnog otpora italijanskom okupatoru u svim vidovima: ekonomskim, vojnim, političkim i ideološkim. U naredu smo insistirali da se uopšte ne ide u Drvar, da se od njih ništa ne kupuje i da im se uopšte ništa ne predaje. Osim nekih pojedinaca, jednog beznačajnog broja, stanovništvo je takav stav prihvatilo, podržavalo ga i sprovelo. Zemljerađnici iz okoline nisu išli u Drvar ni za nabavku najnužnijih potreba za ~~gospodstva~~ svoja domaćinstva (šećer, so, petrolej itd.). Bio je to svejevrni bajket, ekonomski pritisak na okupatora zbijenog i zakruženog u drvarskej kotlini. Izolacija neprijatelja dobila je opštu podršku. Čak su i pojedini dječaci postali agitatori ove opšte akcije jer su javljali sve one slučajeve kad su izvjesni pojedinci pokušavali da probiju izolaciju neprijatelja vodeći stoku na prodaju u Drvar. Takve smo obično vraćali, a politički nepouzdanim licima i oduzimali stoku da je ne bi neki drugi način ili drugim putem deturili neprijatelju.

2. Odlazak na konferenciju u Skender Vakuf

Prije odlaska u Skender Vakuf formirani organi naredne vlasti držali su situaciju u svojim rukama tako da nas nije bilo šta nije moglo posebno iznenaditi. Bili smo pripremljeni i na eventualne moguće neprijateljske akcije te nekih značajnijih političkih problema nije bilo. Posebno je bilo za nas značajno što je stanje u Zaglavičkoj i Kameničkoj četi, a isto tako i u Cvjetničkoj četi, bilo zaista dobro u vejničkom, političkom i moralnom smislu. U svim četama imali smo već i partijske organizacije i aktive SKOJ-a, a na terenu naredne oslobodilačke odbore kao organe vlasti. Uz podršku naređa bila je to ogromna snaga, moćan potencijal

koji je dosta brzo prebrodio subjektivne slabosti i prevazišao teškeće očitovane u zastoju intenzivnijeg razvijanja naredne oslobodilačke borbe.

Međda je čitava konstelacija po fermi lišila na krizu, ali po sadržaju te nije bila nikakva krizna situacija, već same izvjestan zastoj u ekspanziji ustanka na drvarskom području, odredjen predah u novem zamahu koji će uslijediti poslije vojne političkog savjetovanja, odnosno Oblasne partijske konferencije u Skender Vakufu. Taj je zastoj ili predah iskorišćen za konsolidaciju ustaničkih jedinica u vojnom pogledu i za učvršćivanje moralne političkog jedinstva. Stečene je dragocjene iskustve o nužnosti moralne političkog rada sa stanovništvom kao garancija uspjeha NOB-e.

Poziv da lično učestvujem na konferenciji u Skender Vakufu zatekao me je na položaju čete u Ataševcu, gdje sam se nalazio na dužnosti političkog komesara (3). U Ataševac su došli Ljube Babić, Rade Zorić, Jovo Keoman, Miloš Tica i Djuro Trikić, pratilac Ljube Babića. Kelike se sjećam, mislim da mi je Ljube Babić saopštio da će se u Skender Vakufu održati vojne političke savjetovanje na koje treba i ja da pođem kao politički komesar čete. Mada je savjetovanje vojno političkog karaktera, kako sam bio obavješten, na savjetovanje trebale je da pođu svi politički komesari i sekretari komiteta Partije i SKOJ-a.

Oni su došli u Ataševac, čini mi se, 17. februara 1942. godine. Trebale je odmah da krenemo na put da bismo na vrijeme stigli. Pošto je obavještenje kasno dobiveno, s nama u Skender Vakuf nije krenuo politički komesar Treće, ~~komandant~~ tj. Kameničke čete, koja se nalazila na drugoj strani

(3) Prva četa, drvarske šipovljanska, sastavljena je bila od boraca iz sela Šipovljani, Trninića Brijeg i Drvar-selo. Po dolasku Italijana u Drvar u septembru 1941. godine, četa je sa oko 45 boraca sudjelovala u borbama oko Sanskog Mesta, Bes. Krupa i Bes. Novog sve do povratka u Ataševac noći praveslavne Nove godine u januaru 1942. Bila je sastavljena od omladinaca, od kojih je svega 5-6 služilo u kadru bivše jugoslovenske vojske. Poslije povratka na drvarske područje u Ataševac, četa je brojno ojačana jer joj je pristupio Omladinski vod naoružan puškama koje sme ostavili kad sme krenuli za Podgrmeč. Kada je četa u septembru 1941. godine pošla na područje

Arhiv Dob. krajine D. Bosna

ABK 203-146-V/157

Drvara. Tako sme na put krenuli same nas šesterica.

Pošto je napadao dosta visok snijeg radi lakšeg kretanja koristili sme se skijama. Skije sme već ranije imali jer sme ih zarobili od Italijana u jednoj ranijoj akciji na Oštrelju. Međutim, izuzev Ljube Babića mislim da niko od nas ranije nije imao skije na nogama. Krenuli sme u koleni jedan iza drugog. Napred je vodio Ljube Babić i pravio trasu, a mi sme išli za njim, padali i izvlačili se iz snijega. Ljube nas je sačekivao i pomagao da se izvučemo iz dubokog snijega u koji sme često upadali. Skije su nam ipak olakšavale kretanje jer je na mjestima snijeg bio dubok preko dva metra. Posebno nam je bilo teško na nizbrdicama, a štapovima se nismo znali koristiti. Kretali sme se van puteva, pretežno kroz šume i bespuća, pravcem: Ataševac-Crni Vrh - Mlinište. Uglavnom, poznavali sme put i u toku kretanja nije bilo nekih posebnih problema izuzev našeg kretanja na skijama. Ali, i tu sme sticali iskustva jer sme same na skijama i mogli prevaživati tako velike razdaljine.

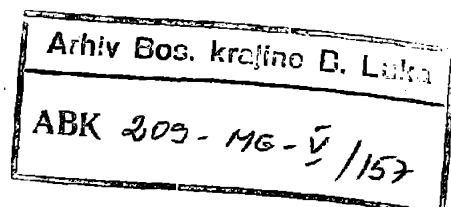
Konačili sme u Mliništu u kolibi nekog

je Podgrmeča broj od oko 90 boraca sveli sme na oko 45; zadržali sme same mlađe i fizički jače borce, a sve ostale, starije i oženjene, poslali sme kućama sa uputstvom da se neposredno uključe u rad po seoskim naredno oslobodilačkim odborima i da politički rade u pozadini. Njihove oružje skrili sme u šumi i povjerili na čuvanje Stanku Materiću, koji je našao pedeset i suvo mjesto ispod jedne izvaljene jelike.

Kad se formirao Omladinski vod još prije našeg povratka na drvarske područje, formiranog po partijskoj i skejevskejoj liniji, Stanke im je dao sve oružje od oko trideset pušaka.

U vrijeme mog odlaska u Skender Vakuf u četi je postojala i partijska čelija sa devet (9) članova i skejevski aktiv od oko trideset članova.

Omladinski vod imao je trideset (30) boraca i svi su bili nasružani puškama. Na čelu voda bio je Uroš Tadić. Sa ovim vodom Drvarska četa bila je brojno i vojnički jača. Same formiranje Omladinskog voda očito svjedoči da je politički rad bio veoma intenzivan baš u vrijeme dok je četa vodila borbe na području Podgrmeča.

seljaka, gdje smo i večerali. U nekim kolibama nije bilo žitelja, ali je seoske bile nastanjene. Seljaci su nas lijepo primili, ugostili i pripremili ležaje za spavanje. Poslije večere legli smo odmah jer nas je umer počeo savladavati.

Prije Mliništa još smo negdje spavali, ali se ne mogu sjetiti gdje i kake. Pretpostavljam da smo negdje na pravcu puta konačili u nekoj kolibi.

Iz Mliništa krenuli smo u ranim jutarnjim satima u pravcu Jezera i Mrkenjić Grada. Opet smo se kretali van komunikacija jer je kretanje po sasbraćajnicama krilo nebrojene opasnosti. U blizini samog mjesta Jezero, koga smo sa pbronka dobro vidjeli, skrenuli smo prema Mrkenjić Gradu. U blizini Mrkenjić Grada od seljaka smo dobili obavještenje gdje se nalazi štab Trećeg krajiškog odreda.

Došli smo u štab i tamo se našli sa komesarem dr Vasom Butezanom. Susret je bio srdačan, drugarski. Vase nas je upoznao sa političkom i vojnom situacijom na području Trećeg NOP odreda. Zbog napada na kometu neke domobranske jedinice, na jedno desetak kilometara od Mrkenjić Grada, štab III odreda, kake nas je dr Vase Butezan tada informisao, bio je obavješten da se priprema neprijateljska odmazda. U tom napadu ubijen je veliki broj neprijateljskih vojnika i zaplenjena veća količina hrane, oružja i municije. Zbog neprijateljskih vojnih priprema Sime Šelaja etišao je na teren da bi pripremio jedinice za suzbijanje planiranog napada.

Ovdje smo se malo odmorili, nešto pojeli i odmah nastavili put. Zbog očekivanja rezultata priprema protiv neprijateljskog napada dr Butezan s nama nije krenuo za Skender Vakuf rekavši da će sa komesarima Trećeg odreda krenuti nakon dobivanja obavještenja o rezultatima priprema.

U blizini Mrkenjić Grada spavali smo u nekoj pejadi. Tu smo u sijenu ostavili, odnesne skrili naše skije jer smo računali da ćemo se istim putem vratiti i poneve ih uzeti. Postojala je prtina, a i snijeg je bio niži tako da nam skije više nisu bile potrebne. Mogli smo se prtinama kretati bez skija, a njihovim nešenjem bismo se samo opterećivali.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 203-MG-V/157

Prenoćili smo u kući nekog seljaka kod sela Bočac. Jedan nas je seljak prebacio preko Vrbasa i rano izjutra nastavili smo put za Skender Vakuf. Ubrzo smo sustigli jednu veću grupu drugova iz Centralne Bosne i Kozare, a i grupu iz Bos. Petrovca. U ovoj petrovačkoj grupi sjećam se da su bili Rudi Kobač i Savo Batinica. Tako se obrazovala jedna velika grupa u veličini čete.

Susreti su bili veoma srdačni, posebno onih koji su se od ranije poznavali. Osnovna tema razgovora bila je vezana za osnovne informacije i međjusebna obavještenja o rezultatima borbe sa okupatorom. Budući da smo se kretali u koloni razgovaralo se u dvoje ili grupno. Posebno mi je zapao za oko jedan naočit drug sa bijelom šubarom, a bio je u grupi drugova iz Centralne Bosne i Kozare. On je pričao kako su na putu susreli i zarobili jednu grupu italijanskih vojnika. Pošto se prilikom susreta veoma srdačno pozdravio sa Ljubom Babićem kao ~~stari~~ poznanik, upitao sam Ljubu za ime tog druga. Dobio sam odgovor da je to Boško Šiljegović. Ljubom Babić bio je jedini od nas koji je poznavao neke drugove iz Centralne Bosne i Kozare, što se primjećivalo prilikom susreta. Ja lično nikoga od ovih nisam poznavao, ali su i susreti i razgovori bili drugarski srdačni.

U Skender Vakuf smo stigli uveče 20. februara 1942. godine, uoči početka Kongerencije. Budući da je već prije napravljen raspored gdje će se ko smjestiti, našu su grupu iz drvarskog područja smjestili u jednu vilu među borovima. Kasnije sam doznao da je to bila vila Salihagića iz Banje Luke. U prizemlju i na spratu vile bilo je smješteno jedno desetak učesnika, a ostali su bili smješteni po privatnim kućama u samom selu.

3. Konferencija i njen tok

Po dolasku i u toku rada Konferencije stekao sam utisak da je uložena izuzetan trud za njeno organizovanje. Čak se i na detalje mislilo od smještaja pa do ishrane. Sama ishrana je bila dobro organizirana. Hranu je pripremala zaštitna partizanska četa u kazanima na vojnički način, a bila je obilata i sa dosta mesa, izvanredna po kvalitetu i količini.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 205-MG - V/157

U Skender Vakufu sam u kući prvi put od početka ustanka spavao u krevetu, u mekom i toplom ležaju, kao i većina ostalih učesnika. Sve u svemu, osjećali smo se veoma prijatno, ali u jednom posebnom osjećanju da Konferencija ima veoma širok i dubok značaj za dalji razvoj ustanka, odnosno narodno oslobodilačke borbe na političkom i vojnom polju.

Konferencija je počela sa radom 21. februara 1942. godine u 8 sati u zgradi osnovne škole. Svi smo već rano bili na negama. Mnogi su poslije doručka izravno dolazili u učionicu i sjedali ~~xxkxxx~~ na stolice i klupe, a i u neke djačke školske klupe. Namještaj je bio, naime, veoma šarolik. Ispred je postavljen sto sa stolicama za radno predsjedništvo, a sa strane sto za zapisničare. Prostorija je bila uređena i dekorisana, ali se tačno ne sjećam kako.

Drvarska grupa smjestila se na stolice negdje u sredini prostorije. Nije bilo određeno gdje će ko sjesti tako da su se drugovi smještali kako je ko i gdje stigao. Izuzev nekolicine svi su mi bili nepoznati. Poznavao sam Nikicu Pavlića još kao urednika lista "Gerilac" u Drvaru, Stojana Makića, Velimira Stojnića, Osmana Karabegovića i još neke. Primjetio sam da su stigli sa područja Mrkonjić Grada dr Vaso Butozan, Nemanja Vlatković, Pero Morača sa komesarijata četa iz Trećeg odreda, ali ne znam da li poslije nas uveče prethodnog dana ili na sam dan konferencije.

Konferenciju je otvorio drug Djuro-Stari Pucar i dao uvodna obješnjenja o sazivanju i značaju konferencije. Zatim je predložio da se minutom šutnje oda pošta poginulim drugovima. Na njegov prijedlog u radno su predsjedništvo izabrani dr Mladen Stojanović, Djuro Pucar, Ilija Došen, Osman Karabegović i Obrad Stijović.

Izabrano je 4-5 zapisničara. Među zapisničarima bio je i Nikica Pavlić. Koliko se sjećam, zapisnički sto nalazio se s lijeve strane. Sam izbor većeg broja zapisničara ukazivao je na značaj Konferencije i želju organizatora da dobije što kompletniji i sadržajniiji zapisnik.

Kada su drugovi u radnom predsjedništvu zauzeli svoja mjesta, drug Djuro Pucar predložio je dnevni red, koji je bez

primjedbi jednoglasno usvojen.(4)

O političkoj situaciji u zemlji i svijetu govorio je Osman Karabegović. Za nas je posebno bilo interesantno izlaganje u onom dijelu gdje je govorio o formiranju Prve proleterske brigade i razmahu narodno oslobodilačke borbe.

Zatim su o izdajničkoj ulozi četnika govorili dr Mladen Stojanović, Nemanja Vlatković i Muhamed Kazaz dajući ocjenu kompletne vojno političke situacije na području Trećeg odreda. Sve su te diskusije sa izvještajima o stanju bile veoma interesantne jer su analitički osvetljavale i procjenjivale političku situaciju, a posebno ulogu četnika u sprezi sa okupatorom i vlastima NDH. Jasno smo uočili da izdajnička uloga četnika na našem području predstavlja samo dio uloge koju četništvo uopšte ima u njihovoj generalnoj orijentaciji borbe ne protiv okupatora, već protiv vlastitog naroda. Zbog svega toga za našu je drvarsku grupu bilo posebno značajno izlaganje druga Branka Babiča-Slovenca, koji je posebno naglasio potrebu intenzivnijeg političkog rada u narodu, neophodnost izgradjivanja i rada narodno oslobodilačkih odbora "kao temelja sutrašnje vlasti radnika i seljaka...". Kao sekretar OK KPJ za Kozaru dao ^{je} takvu političku ocjenu koja se mogla u cijelosti odnositi i na naše drvarsko područje, posebno značaja i uloge moralno političkog rada u narodu, uključujući manifestacije i posljedice ljevičarstva u raznim pojavnim oblicima. Sjedeći u grupi zajedno to smo i konstatovali još u toku izlaganja Branka Babiča.

Slijedile su i druge diskusije, od kojih neke nisu bile inune od ljevičarstva. Zbog toga je Djuro-Stari Pucar smatrao za potrebno da skrene pažnju kakve sve štetne posljedice ono nanosi. Prije njegovog izlaganja kod nekih se diskutanata osjećala doza ljevičarstva naročito u ocjenama stanja na selu, kao ostatak i odraz jedne prakse koja nije bila masovna, ali je u sporadičnim očitovanjima nanosila štetu razvijanju i omasovljenju narodno oslobodilačke borbe. Nešto boga-

- (4) Dnevni red: 1.- Politička situacija; 2.- Vojna pitanja; 3.- Stanje Partije; 4.- Stanje SKOJ-a i 5.- Razno.

Arhiv Bos. krajine B. Luka

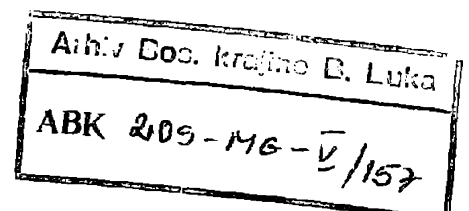
ABK 203-116-V/157

tiji seljaci od običnog prosjeka tretirani su kao kulaci, pa i na našem drvarskom području, mada takvi nisu bili ni po svom ekonomskom statusu, ni po svojoj političkoj orijentaciji. Drvarsko područje imalo je isključivo siromašno seljaštvo, pretežno seoski proletarijat koji je za održavanje egzistencije bio prisiljen da stupa u najamni odnos (šumski radnici "Šipada", fabrički radnici Celuloze u Drvaru, pružni radnici željeznice, rudari u Rudniku itd.). Na drvarskom području ljevičarstvo u ustaničkim danima očitovale se u stavu prema onima koji su služili u državnoj službi, posebno onima koji su djelovali u organima vlasti bivših režima (podoficiri i oficiri aktivne vojske, policajci, žandarmi, upravni činovnici itd), ali je i te bilo prevladano. Zbog toga smo i pomno pratili diskusiju koja se odnosila na ljevičarstvo. Stav Djure Pucara u toku Konferencije posebno je ohrabrio nas iz Drvara jer smo osjećali i došli do osvedočenja da ljevičarstvo može samo štetiti razvitku NOB-e u cjelini.

U toku rada Konferencije prvog dana radnom je predsjedništvu prišao jedan od prisutnih drugova i nešto šapnuo drugu Djuri Pucaru. Nakon kraćeg sašaptavanja članova radnog predsjedništva došlo je do prekida. Rečeno nam je da će se rad kasnije nastaviti. Ne sjećam se koliko je trajala pauza, ali znam da smo ubrzo nastavili rad. Neko mi je u međuvremenu rekao za razloge prekida u radu. Naime, svi su uočili da je morao postojati neki izuzetni razlog da je tako naglo prekinut rad. Uzrok je bio u tome što su Konferenciji prisustvovala trojica komesara iz Trećeg odreda, koji su sa dr Vasom Butozanom i Nemanjom Vlatkovićem došli na Konferenciju, a nisu bili članovi KPJ.

Vjerovatno je Djuro Pucar u međuvremenu tražio i dobio obavještenja od dr Vase Butozana i Nemanje Vlatkovića. Partijsko rukovodstvo zauzelo je stav da ta tri komesara ostanu i dalje na Konferenciji, ali da se odmah po povratku u Treći krajiški odred prime za članove Partije jer su već bili od ranije kandidati. Medjutim, ne bih se mogao sjetiti o kojim se drugovima radilo.

U toku Konferencije sjedio sam do Rade Zorića i

s njim komentarisao izlaganja pojedinih učesnika u diskusiji. Imali smo istovjetno mišljenje o ekonomskim, političkim i vojnim prilikama na našem području u svjetlu opštih ocjena o stanju na drugim područjima. Slušajući i partizanskim akcijama drugih na području Bos. Krajine, istovremeno smo se nelažno osjećali i na određen način stidjeli što još nismo otpočeli šire vojne akcije protiv Italijana. Četnici nam, konstatovali smo, ne predstavljaju neki posebni problem, za razliku od nekih drugih područja, jer grupa četnika oko Mane Rokvića nema uticaja ni u ustaničkoj vojsci, ni u pozadini. Osim toga, ni četnička propaganda Mane Rokvića, Ilije Desnice i Brane Bogumovića, mada nije bila bezopasna, ne predstavlja neki veći problem jer su partijskim radom efekti ove propagande ili razvodnjeni ili anulirani.

Istovremeno smo se dogovarali kako ćemo odmah po povratku na drvarsko područje organizirati vojne akcije protiv Italijana. Bili smo čvrsto uvjereni da je radom Partije i SKOJ-a stvoreno raspoloženje u narodu i vojsci za borbu. Smatrali smo da je pozadinski moralno politički rad dao dobre rezultate i da sve to daje čvrste garancije za uspješnost vojnih akcija.

Konferencija je trajala cijeli dan, prije i poslije podne, sa pauzom od oko dva sata u toku koje smo imali ručak. Poslije podne nastavljao se rad do kasno u noć i prvi i drugi dan, intenzivno se radilo tako da nismo primjećivali kako je vrijeme brzo odmicalo.

Razmatranje vojnih aspekata u toku rada Konferencije nadovezivalo se na političku problematiku, a i s njom bilo u izravnoj vezi. Mada je težište diskusije bilo na vojnim pitanjima uvijek su bili prisutni i politički sadržaji. Informacije su davali politički komesari odreda, bataljona i četa, a i pojedini partijski rukovodioci. O vojno političkoj situaciji na našem području govorio je Ilija Došen kao politički komesar Petog odreda. U toku Konferencije Peti odred nije se pominjao kao odred, ali je kao takav već postojao. Između ostalog, Ilija Došen je govorio i o pojavi četnika na drvarskom području, ali je naglasio da osim nekih izuzetaka oni nisu ideološki vezani za četnički pokret, već su mu pristupili iz raznih drugih raz-

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-MG-5/157

loga, ponajviše zbog nedovoljne obavještenosti. Zatim je dao ocjenu društveno političke i vojne situacije na području Petog odreda, koji je vojnim djelovanjima pokrивao teritoriju na kojoj je politički radio Okružni komitet za Drvar, Bosansko Grahovo i Bos. Petrovac.

Pored pismenog izvještaja, informaciju o vojno političkim prilikama na području Okružnog komiteta za Drvar, Bos. Grahovo i Bos. Petrovac podnio je sekretar Okružnog komiteta Rudi Kolak. Obavjestio je prisutne da je Okružni komitet održao vojnopolitičko savjetovanje u Krnjeuši, na kome je analizirana cjelokupna situacija nastala poslije dolaska Italijana u Drvar, i da je poslije tog savjetovanja djelovanjem Partije i SKOJ-a moralno politička situacija sasvim drugačija i u narodu i u vojnim jedinicama jer su čete vojnički organizovane i žive vojničkim životom, ali još nisu stupile u šire vojne akcije protiv italijanskog okupatora.

Ljubo Babić je govorio kao komesar Grahevskog bataljona. U svom izlaganju on je iznio vojna političku situaciju koju je zatekao po svom dolasku. Istakao je, naime, da su se ustaničke čete koje nisu živjele vojničkim životom rasturile i da u januaru 1942. godine na tom području nije bilo ni jedne prave partizanske čete. On je sasvim ispravno utvrdio da su uzroci u veoma slabom ideološke političkom radu i u narodu, odnosno pozadini, i u ustaničkim jedinicama. Održana je partijska konferencija i kao rezultat partijskog rada stanje se sasvim popravilo jer su formirane tri partizanske čete. Posebno je istakao da su harangeri onemogućeni i da se politički radi u selima s tim što se nije stiglo više uraditi u selu Cvjetnić i još nekim selima. Zatim je govorio o Brani Bogunoviću, koji je pobjegao iz Drvara i priključio se četnicima popa Djujića vršljajući oko Bos. Grahova, Tiškovca, Knina itd. Ljubo Babić je govorio i o tome kako su Italijani veoma vješto i smišljeno razvili široku političku propagandu da su "oni došli da čuvaju narod od ustaškog pokolja" i da su u duhu te propagande u prvo vrijeme vodili takvu politiku da ne primjenjuju oštre mjere na okupiranom području. To je prilično uticalo umrtvljivanje, pasivitet u narodu i ustaničkim jedinicama. Zbog toga su vojne jedinice i prekinule borbu dok se politič-

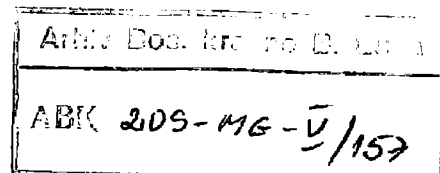
ki ne pripremi pozadina.

Rudi Kolak nije se složio s Ljubom Babićem u stavu da na tom području nema harangera jer su Italijani u toku od nekoliko mjeseci uspjeli da neke zavrбуju. Posebno je dao ocjenu da je porastao ugled i uticaj Partije i SKOJ-a na širem području Bos. Petrovca.

Na kraju razmatranja vojne problematike drug Djuro Pucar posebno je naglasio ulogu članova Partije u partizanskim jedinicama i uopšte u narodu. Posebno je potrebno, naglasio je on, da se članovi sastaju i dogovaraju prije i poslije svake vojničke akcije, da se dogovaraju i analiziraju stečena iskustva.

U posebnoj tački dnevnog reda posvećenoj SKOJ-u učesnici su saslušali izvještaj Oblasnog komiteta. Izneseno je da je oživljavanjem partijskog rada u cjelini oživio i omasovio rad SKOJ-a, posebno na području Drvara i Bos. Petrovca. Rečeno je da se na ovom području radilo sa omladinom i prije ustanka i da je početkom 1942. godine u punom zamahu rad sa omladinom na području Bos. Petrovca i da je veoma opsežan i plodan rad SKOJ-a na području Drvara. Posebno je naglašeno da je ~~u~~ sredinom januara 1942. godine održana Konferencija SKOJ-a cijele drvarske kotline na kojoj su prisustvovali, osim 50 predstavnika seoskih aktiva, dva člana Okružnog komiteta KPJ, dva člana Sreskog komiteta KPJ, dva člana Oblasnog komiteta SKOJ-a i predstavnici omladinskih organizacija iz sela i vojske.

Mene je posebno obradovala informacija o djelovanju SKOJ-a na drvarskom području, a isto tako i moje drugove, što se primjećivalo na njihovim licima. Posebno nam je bila draga ocjena da je rad omladine veoma uspješan, u koju smo inače imali povjerenja. Masovnost SKOJ-ovskog rada i postignuti rezultati u vojsci i pozadini otvarao je perspektive snažnijeg zamaha u razvitku NOB-e. Drago mi je bilo da sve to čujem jer mi je nakon višemjesečnog odsustvovanja sa područja Drvara situacija u širem području bila nepoznata, mađa smo efekte tog političkog rada sa omladinom odmah osjetili poslije povratka Prve drvarske čete sa područja Podgrmeča.

4. Površatak na drvarsko područje

Skendervakufska konferencija završila je rad 23.februara 1942.godine, negdje oko 13 sati. Poslije ručka učesnici su se u grupama počeli razilaziti pretežno u pravcima odakle su i došli. Svi su htjeli da se što prije vrate obogaćeni iskustvima i smjernicama za teoretski i praktičan rad na svim poljima. Mi sa drvarskog područja bili smo nošeni željom da odmah po dolasku organiziramo šire i veće vojničke akcije protiv Italijana.

Vraćali smo se u pravcu sela Bočac u velikoj grupi drugova iz Centralne Bosne, Kozare i iz područja Jajca, Mrkonjić Grada i Ključa. Moglo nas je biti negdje oko trideset. Išli smo po prtini onako kako je stanje puta dozvoljavalo razgovarajući o utiscima sa Konferencije i zadacima koji su proizilazili, posebno obavezama konkretnog rada na terenu. S nama je u grupi bio i Djuro Pucar, a i mnogi drugi visoki partijski i drugi rukovodioci.

U Bočcu smo bili obavješteni da je iz Banje Luke stigla Lepa Perović, koja je iz nani nepoznatih razloga bila spriječena da dođe u Skender Vakuf. Budući da se radilo o značajnim informacijama, na inicijativu Djure Pucara svi smo se okupili u sušari za drva Pilane u Bočcu da bi nas drugarica Lepa informisala o situaciji u Banjoj Luci.

U sušari Duje Ivezića porazmjestili smo se na daskama i ostaloj drvenoj građi kako je ko stigao. Sastanak je otvorio drug Djuro Pucar rekavši da će drugarica Lepa podnijeti informaciju o stanju u Banjoj Luci. Svi smo radoznalo iščekivali da čujemo novosti izravno iz grada jer smo znali da je dobro obavještena o svemu onome što nas je moglo interesirati, a imalo je vojni i politički značaj. Ovaj iznenađni i za mene neočekivani sastanak u Bočcu bio je na određen način svojevrsni nastavak konferencije u Skender Vakufu.

Lepa Perović nam je prikazala vojnopolitičku i ekonomsku situaciju u okupiranom gradu s posebnim osvrtom na moralno političku klimu i ilegalni rad Partije i SKOJ-a.

Iz njenog je izlaganja bilo vidljivo da dobro poznaje stanje u gradu od antifašističkog opredjeljenja stanovništva i ilegalnog rada do razmještaja i jačine neprijateljskih vojnih efektivâ. Nekih posebnih diskusija nije bilo, ali se sjećam da su joj drugovi postavljali neka potpitanja radi razjašnjenja ili dopuna pojedinih detalja. Pitanja su se pretežno odnosila na raspoloženje naroda, obezbjedjenje ilegalnih veza sa gradom, jačini i rasporedu vojnih jedinica, problematici ilegalnog rada i tsl. Njeni su odgovori bili dosta iscrpni, ali nas je posebno zadovoljila konstatacija o jačanju i produbljavanju ilegalnog rada i antifašističkom raspoloženju i stavu stanovništva.

U Boču smo prenoćili i sutra dan nastavili put u pravcu Mrkonjić Grada. Poslije pomenutog sastanka u Boču već su neki drugovi otišli u drugim pravcima. Nakon odvajanja dr Vase Butozana, Nemanje Vlatkovića i grupe drugih drugova iz Trećeg odredâ negdje u blizini Mrkonjić Grada, ponovo smo nas šestorica sa drvarskog područja ostali sami. Ubrzo zatim, kasno uveče, nedaleko od Mrkonjić Grada, naišli smo na jedan šator u kome se nalazio Kosta Nadj sa par meni nepoznatih drugova. Stekao sam utisak da se radilo o nekom štabu, ali nisam bio toliko ljubopitljiv da to pitam. Pošto smo Kostu Nadja poznavali jer smo se s njim već i ranije susretali (ja sam ga, naprimjer, upoznao početkom 1942. godine kada su on i Ljubo Bahić posjetili moju četu u Atiševcu), povelî smo razgovor o datoj vojnoj i političkoj situaciji. Tu smo detaljnije informisani o izdaji Uroša Drenovića i nezavidnoj situaciji u kojoj se našao Simo Šolaja opkoljen u Mrkonjić Gradu.

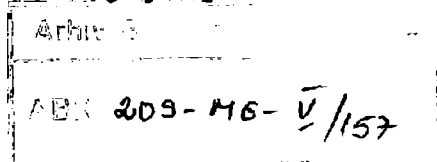
Ponudili smo Kostu Nadju našu pomoć u smislu izravnog vojničkog sudjelovanja da bi se Šolaja probio iz neprijateljskog obruča. Kosta Nadj nam je, međjutim, savjetovao da bi bilo ipak bolje da u akciji ne sudjelujemo, već da nastavimo put za Drvar. No, prijedlog Koste Nadja nije zadovoljio Miloša Tieu, koji je stavio pušku na rame i rekao: "Ko je muško - za mnomi, a ko je žensko - neka pripaše pregaču!".

Miloš Tica bio je inače poznat po svojoj neustrasivosti, izvanrednoj hrabrosti u svim borbama. Kad je čuo da se Šolaja našao u neprijateljskom okruženju, to je jednostavno doživio kao svoju vojničku obavezu da sudjeluje u njegovom oslobađanju. Odmah je izašao iz šatora i krenuo, a mi za njim. Znali smo da nećemo promašiti pravac jer smo se kretali u smjeru odakle se čula puščana i mitraljeska paljba. Kretali smo se bez riječi nošeni željom da Šolaji pomognemo, bez da smo znali kako. Na sugestiju Koste Nadja mi smo i zaboravili žureći prema Mrkenjić Gradu. Na putu smo susreli jednu četu iz Trećeg odreda u kojoj su borci živo komentarisali napad na grad i izdajničku ulogu Drenovića. Pristupili smo im i upitali kako bismo najlakše stupili u kontakt sa Šolajom i pomogli mu da se iz obruča izvuču. U toku tog razgovora stigao je jedan borac i obavjestio vojnike u četi da je Šolaja uspio da se iz Mrkenjić Grada izvuču.

Vijest nas je veoma obradovala. Pošto nismo imali potrebe da se dalje zadržavamo nastavili smo put. Međutim, nismo se vraćali pravcem kojim smo došli, već smo izabrali novu maršrutu koja je bila kraća, ali manje bezbjedna. Gledajući retrospektivno, pravac našeg kretanja u povratku bio je dosta riskantan u vojničkom i političkom smislu, ali smo ga zajednički izabrali pod opsesijom želje da što prije stignemo i povedemo jedinice u borbu sa okupatorom.

Na prilazu selu Vrbljani zastali smo u nedoumici da li da idemo preko sela ili da ga zaobiđjemo. Obilazak bi nam oduzeo dosta vremena jer više nismo imali skije te smo odlučili da ipak idemo preko sela. Na izbor puta odlučila je sugestija Jove Keemana, koji nam je rekao da u selu ima ujaka i da pretpostavlja da je on komandir čete. Smatrali smo da ova rodbinska veza može biti izvjesna garancija za našu sigurnost i nesmetan prolaz, ali uz obavezan oprez jer smo već od ranije znali da je Vrbljanska četa politički nepouzdana zbog uticaja koji na nju vrši Uroš Drenović. To su kasnije potvrdili i neki mještani u selu, razumije se u povjerenju.

Odmah po dolasku okružili su nas borci ove čete, koja je u samom mjestu bila locirana, brojnog stanja od 30 do 40 boraca. Znatiželjno su posmatrali naše naoružanje, a posebno

su manifestirali naglašen interes za artiljerijski dvogled Ljube Babića. Uzimali su ga u ruke i razgledali tako da smo svi stekli utisak da svako od njih prosto izgara od želje da ga prisvoji. U nastojanju da se iz tog položaja izvučemo dali smo na znanje da se žurimo i da treba da nastavimo put. I pored nesumnjivog autoriteta ujaka Jove Kecmana nije nam bilo ni malo prijatno.

Ustavili su nas da ručamo i napravili raspored da pojedinačno idemo u seoske kuće. Zbog dobivenih obavještenja i naših utisaka nismo im vjerovali; bili smo ubjedjeni da nas namjerno žele pojedinačno razdvojiti. Pristali smo samo da idemo u kuće po dvojica jer nas tako teže mogu iznenaditi. Ja sam sa Radom Zorićem bio na ručku kod jednog seljaka, a za preostalu četvoricu ne sjećam se tačno kako su se raporedili. Prije razdvajanja dogovorili smo se da odmah poslije ručka nastavimo put.

U toku ručka Rade Zorić i ja bili smo na oprezu, a tako su postupili i ostali. Dok smo ručali puške smo držali ispred sebe, postavljene vertikalno između nogu, tako da ih u slučaju potrebe odmah možemo koristiti. Jedva smo čekali da završimo ručak i napustimo selo. Osjećala se neka čudna atmosfera koju je veoma teško opisati, atmosfera nelagodnosti i nesigurnosti, nekog događanja koje se van nas zbiva čiji smo mi centar, a nismo u mogućnosti da u to proniknemo.

Oдахnuli smo tek kada smo odmakli od sela. Ostali smo u uvjerenju da smo samo sticajem određenih okolnosti ostali pošteđeni. Pričali smo o našim utiscima iz Vrbljana i zajednički konstatovali da je njihova platforma još uvijek četnička, kao i da je za vrijeme našeg boravka u selu postojalo nešto što je provejavalo atmosferom od čega smo blagovremeno izbjegli.

Koristili smo se prtinama šumskih puteva. Negdje smo na putu i prenoćili. Žurili smo prema Drvaru jer smo od Skender Vakufa u sebi nosili neku vrstu postidjenosti zbog vojničke pasivnosti prema Italijanima. Teško je reći koliko smo dana proveli na putu i gdje smo sve noćivali jer je vrijeme to iz sjećanja izbrisalo, ali se dobro sjećam da smo žurili da se što prije povratimo. Svi smo se osjećali manje

Arh. Doc. Ist. D. L. 111

ABK 205-118-5/157

ili više krivcima zbog pasivnosti i oportunitizma prema Italijanima tako da nas je oduševila vijest da je Kamenička četa u međuvremenu napala Italijane kod crkve u Bastasima i nanijela im velike gubitke. Akcija je vojnički uspjela jer je bilo dosta mrtvih i ranjenih okupatorskih vojnika.

Prvo smo došli na poležaj Prve čete u Ataševcu, gdje smo i dobili ove informacije. Ovdje smo se i razdvojili. Jovo Kecman i Miloš Tica krenuli su prema Glamoču, a Ljube Babić i Rade Zorić sa Ljubom Trikićem prema Bos. Grahovu. Ja sam ostao u svojoj četi da sa četom sudjelujem u vojnim akcijama u skladu sa stavovima Konferencije u Skender Vakufu.

Vojna akcija Kameničke čete bila je početak akcija Prve i Druge čete, koje su u selu Orvljivici napale na jednu veću italijansku vojnu kolonu na maršu iz Drvara prema Oštrelju. Neprijatelju su nanoseni veliki gubici tako da Italijani više nisu izlazili iz Drvara sve do svog povlačenja u proljeće iste godine. Vojni porazi i fijasko njihove propagande u narodu na ovom području uticali su nesumnjivo na opredjeljenje italijanske vojne komande da donese odluku o povlačenju svojih vojnih jedinica iz Drvara. Poslije Konferencije u Skender Vakufu italijanska divizija "Sasari" bila je praktično blokirana u Drvaru sa svim svojim vojno tehničkim i kadrovskim potencijalom. Praktično je bila dezangazovana jer se njeni dijelovi nisu osudjivali da izlaze iz drvarske doline sve do definitivnog povlačenja.

Prva drvarska četa nastavila je da jača svoju bojnu gotovost. Negdje u martu 1942. godine ojačana je priključenjem vojnički već organiziranog voda iz sela Trubari, a nešto kasnije u četu je došla i grupa Dalmatinaca, pretežno iz Splita i Kaštela. U toj grupi bile je i komunisti, među kojima Vojo Kuzmanović i Jozo Gizdić. Kada je 22. avgusta 1942. godine obrazovana Treća krajiška brigada Jozo Gizdić izabran je za komesara Prvog bataljona, a Vojo Kuzmanović za zamjenika komesara Drugog bataljona.

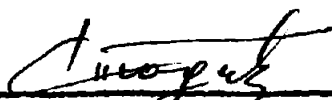
Konferencija u Skender Vakufu dala nam je putokaze za cjelokupni rad na razvijanju svih sadržaja narodno-oslobodilačke borbe jer smo došli do osvedočenja da vojnički

Arhiv Bos. krajine B. Luka

ABK 209-416-V / 157

uspjesi u borbi protiv okupatora i domaćih izdajnika ispravno ovise od ideološko političkog rada u vojsci i pozadini, takvog rada u kome je narod izgradjivao svoju vlast u vidu naredne oslobodilačkih odbrana, a partizanska vojska predstavljala njen vojnički dio osposobljavan i omasovljavan da vodi borbu sa nacionalnim i klasnim neprijateljem.

27.oktobar 1975.godine

(Sime Tadić)

Arhiv Doc. knj.

ABK 205-176-U/157

2. 1

2. 2

2. 3